

Bilgisayar Ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Bölümü 4. Sınıf Öğrencilerinin Sanal Zorbalık Hakkındaki Farkındalık Durumlarının Farklı Değişkenlerce İncelenmesi

Serhat Bahadır KERT¹
Abdulkadir ŞAHİNER²

Özet

İnternetin yaygınlaşması ile birlikte hayatımıza sanal zorbalık kavramı girmiştir. Sanal zorbalık kavramı ile ilgili farkındalık eğitim ve öğretmenler aracılığıyla artırılabilir. Bu nedenle çalışmanın amacı, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği bölümü 4. sınıf öğrencilerinin sanal zorbalık hakkındaki farkındalık durumlarının farklı değişkenlerce incelenmesidir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği bölümü 4. Sınıfta öğrenim gören 50 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerden elde edilen veriler SPSS 21.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Bağımsız Örneklem T Testi (Independent-Samples T Test) ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır. Sanal zorbalık hakkındaki farkındalık durumu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Sanal Zorbalık, Farkındalık, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği

1. Giriş

Günümüzde internet hayatımızın vazgeçilmezlerinin başında gelmektedir. İnsanlar günlük işlerinin yürütülmesinde, birbirleri ile iletişimde, eğitimlerinde ve eğlenceli vakit geçirmek için interneti kullanmaktadırlar. Teknolojinin gelişmesi ile beraber insanlar da yaşamlarını sanal ortama aktarmaya başlamışlardır. Facebook'un 2016 (Nisan) yılındaki aktif kullanıcı sayısının 1,609 milyar ve Twitter'ın aktif kullanıcı sayısının 325 milyon olması (Webtutes, 2016) insanların hayatlarında sosyal medyanın yani internetin ne kadar büyük bir yer kapladığını ifade etmeye yetecektir. Büyük bir kesim tarafından hayatı kolaylaştırmak amacıyla kullanılan internet bazı kimseler tarafından ise suç aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu da suç literatüründe yeni bir kavram olan "Sanal Zorbalık"ın ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Sanal zorbalık kavramı ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Sanal zorbalığı en geniş olarak Arıca (2009); diğer kişilere zarar vermek amacıyla, bir birey ya da grup tarafından, elektronik posta, cep telefonu, çağrı cihazı, kısa mesaj servisi ve web siteleri gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını içeren; kasten, tekrarlayıcı bir şekilde ve düşmanca davranışları destekleyen etkinlikler olarak tanımlanmıştır.

Sanal zorbalık yapan kişiler genellikle teknolojiyi sık olarak kullanan çocuk ve gençlerden oluşmaktadır. "Sanal zorbalığın yaygınlaşmasında çocuklar ve gençler tarafından bilgisayar ve cep telefonları gibi elektronik araçların kullanımının artmasının rolü olduğu söylenebilir" (Slonje & Smith, 2008; Akt: Yenilmez ve Seferoğlu, 2013).

Sanal zorbalığa maruz kalan kimseler çok zor durumda kalmakta ve yaşamları olumsuz etkilenmektedir. Zorba davranışlarda bulunan, zorba davranışlara maruz kalan (kurban) ve zorba davranışlara şahit olan öğrenciler kişilik özelliklerini ve ileriki yaşamlarındaki toplumsal ilişkilerini olumsuz etkilediğini belirtmektedirler (Şahin vd., 2010). Sanal zorbalığın mağdurlar üzerindeki etkileri dikkate alındığında, sanal zorbalığın çok ciddi psikolojik etkilere neden olduğu görülmekle beraber ortaya çıkan bu olumsuz etkiler, sanal zorbalığın her yönüyle araştırılması gerekliliğini ortaya koymaktadır (Pamuk ve Bavlı, 2013).

Bu bilgiler ışığında sanal zorbalık konusu ele alındığında, kişilerin sanal zorbalık hakkındaki farkındalık durumları büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda yapılacak olan araştırmanın amacı, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği 4. Sınıf öğrencilerinin sanal zorbalık hakkındaki farkındalık durumlarının farklı değişkenlerce incelenmesidir.

1.1. Sanal Zorbalık ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Yunanistan'da yapılan bir çalışmada, 226 lisans öğrencisinden oluşan bir örnekleme, Facebook üzerindeki sanal zorbalığın yaygınlığı ve kişilik özellikleri, kendini beğenme, tutum, teknolojik bilgi ve beceri ile davranışlarının nasıl olduğunu keşfetmek amaçlanmıştır (Kokkinos vd., 2016). Katılımcılardan elde edilen veriler analiz edildiğinde, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla ve son bir ay içinde en az bir kez Facebook üzerinden zorbalığa uğradığı belirlenmiştir. Bunun nedenini Kokkinos vd. (2016), erkeklerin kızlara göre Facebook'da daha fazla zaman geçirmeleri olarak belirtmişlerdir.

Aydoğan, Dilmaç ve Deniz (2009) tarafından ilköğretim ikinci kademedeki öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise; öğrencilerin %32.6'sının en az bir kez sanal zorbalığa maruz kaldıkları, %22.5'inin ise birden fazla sayıda sanal zorbalık davranışlarını yaptıklarını belirtmişlerdir.

¹ Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, sbkert@gmail.com

² Sorumlu Yazar: Proje Uzman Yrd., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Teknoloji Transfer Ofisi, aksahiner@gmail.com

Trakya Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin katılımı ile siber zorbalığa ilişkin duyarlılık düzeylerinin belirlenmesi ve siber zorbalığa ilişkin duyarlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amacıyla yapılan çalışma 2011-2012 öğretim yılında yapılmıştır. Araştırmaya katılan 162 öğrenciden elde edilen veriler ışığında, cinsiyet değişkeni bağlamında siber zorbalığa ilişkin duyarlılık düzeyinin anlamlı fark gösterdiği belirtilmiştir (Gezgin ve Çuhadar, 2012).

Psikolojik ihtiyaçlar ile sanal zorbalık arasındaki ilişkinin araştırılmasını amaçlayan ve Dilmaç (2009) tarafından yapılan çalışmaya Selçuk Üniversitesi'ndeki 15 farklı bölümden 666 lisans öğrencisi katılmıştır. Çalışma sonucunda erkeklerin kızlara oranla daha fazla sanal zorbalık eğilimde olduğu ve kızların daha fazla sanal zorbalık olaylarına maruz kaldığı belirtilmiştir.

Akbulut vd. (2010) tarafından yapılan çalışmada, bir sosyal programda yer alan Türk üyeler arasında sanal zorbalık mağduriyetlerini araştırmak amaçlanmıştır. 1470 katılımcının yer aldığı çalışmada 28 soruluk bir anket uygulanmıştır. Çalışmada, erkeklerin kadınlara göre daha fazla sanal zorbalık mağduriyeti yaşadıklarını ortaya koyulmuştur.

Akca vd. (2015) tarafından yapılan çalışmada, ergenlerin sosyal medya kullanımlarını ve siber zorbalık deneyimlerini araştırmak amacıyla Ankara'daki ortaokulların 7 ve 8. sınıflarında eğitim gören toplam 200 öğrenci ile anket çalışması yapılmıştır. Çalışma sonucunda, siber zorbalığı deneyimleme konusunda cinsiyetlere göre farklılıklar incelendiğinde erkeklerin kızlara göre daha fazla siber saldırgan oldukları ortaya konmuştur. Ayrıca çalışmada, ortaokullarda siber zorbalığı önleyici çalışmaların gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Arıcak vd. (2008) yılında yapılan çalışmada ise, 269 ortaokul öğrencisine sanal zorbalık ile ilgili anket uygulanmıştır. Çalışma verileri, erkeklerin kızlara göre daha fazla sanal zorba olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca internet kullanım süresi arttıkça kendilerinin başkalarını rahatsız ederken yakalanmayacağı duygusunun da arttığı çalışmada bulgularında yer almıştır.

Yapılan başka bir çalışmada ise, Sakarya ilinin Hendek ilçesinde bulunan üç ilköğretim okulundaki 167 öğrenci üzerinde Ayaş ve Horzum (2011) tarafından geliştirilen siber zorbalık/kurban ölçeği uygulanmıştır (Karabacak vd., 2015). Elde edilen veriler analiz edildiğinde ise, erkeklerin kızlara oranla daha fazla sanal zorba olduğu ortaya konmuştur.

Akbaba ve Eroğlu (2013) tarafından, ilköğretim öğrencilerinde siber zorbalık ve mağduriyetin yordayıcılarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmaya 231 öğrenci katılmıştır. Çalışmada, kızların erkeklerden daha fazla sanal zorbalığa maruz kaldığı belirlenmiştir.

Çelik vd. (2015) yılında yapılan bir başka çalışmada ise, ortaokul öğrencilerinin sanal zorbalık ve mağduriyet durumlarının ortaya çıkarılması amacı ile Ankara'da iki farklı ortaokulda öğrenim gören 119 öğrenciden veri toplanmıştır. Çalışma sonucunda, sanal zorbalığın katılımcılar arasında yaygın olduğunu ortaya koymuştur.

Yapılan bir başka çalışmada, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla sanal zorbalığa maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Şahin vd., 2010). Sanal zorbalık ile ilgili incelenen çalışmalarda da görüldüğü gibi, sanal zorbalığın farklı örneklem üzerinde çalışılması önemlidir. Bu çalışmada farklı olarak, aday öğretmenlerin sanal zorbalık kavramı ile ilgili düşüncelerinin tespit edilmek istenmektedir. Bu kapsamda esas problem sorusuna ve alt problemlere cevap aranacaktır.

Problem Cümlesi: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği 4. Sınıf öğrencilerinin sanal zorbalık hakkındaki farkındalık durumları nedir?

Ana problem cümlesi çerçevesinde yanıtı aranacak alt problemler aşağıdaki gibidir:

1. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği 4. Sınıf öğrencilerinin sanal zorbalık hakkındaki görüşleri nedir?

2. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği 4. Sınıf öğrencilerinin cinsiyeti ile sanal zorbalık konusundaki farkındalık durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği 4. Sınıf öğrencilerinin internet kullanım süreleri ile sanal zorbalık konusundaki farkındalık durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. Yöntem

Bu araştırmada tarama modeli temel alınmıştır. Tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan çalışmalardır (Karasar, 2015). Araştırmada, kullanılan anket sonucunda sayısal veriler elde edileceğinden araştırma nicel bir yöntemle sahiptir. Araştırma grubunda yer alan kişilerin cinsiyetleri ve internet kullanım süreleri ile sanal zorbalık hakkındaki farkındalık durumları arasındaki ilişkiler incelenecektir.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Dokuz Eylül Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği 4. Sınıf öğrencilerinden 50 kişi oluşturmaktadır. Kolay ulaşılabilir örnekleme tekniği uygun örnekleme, kazara örnekleme gibi adlarla anılır. Bu örnekleme tekniği zaman, iş gücü gibi konularda tasarruf sağlayan bir seçim

teknigidir. Araştırmacı uygun sayıdaki katılımcıya kolay şekilde ulaşır (Büyüköztürk vd., 2009). Araştırmaya katılanların bireysel farklılıkları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklemin bireysel farklılıkları

Bireysel Farklılıkları	Özellikler	n	%
Cinsiyet	Kız	25	50
	Erkek	25	50
İnternet Kullanım Süresi	0-2 Saat	4	8
	3-5 Saat	6	12
	6-7 Saat	32	64
	7 Saatten Fazla	8	16
Toplam		50	100

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılanların erkek ve kız olmaları bakımından eşit dağıldığı görülmüştür (Kız=25, Erkek=25). Ayrıca katılımcıların % 64’ü 6 ile 7 saat arasında internet kullandığını, % 16’sı 7 saatten fazla internet kullandığını, % 12’si 3 ile 5 saat arasında internet kullandığını ve % 8’i 0 ile 2 saat arasında internet kullandığını bildirmişlerdir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada öğrencilerin görüşlerini belirlemek üzere katılımcılara Yenilmez ve Seferoğlu (2013) tarafından geliştirilen “Öğretmenlerin Sanal Zorbalık Konusundaki Görüşleri” anketi uygulanmıştır. Anketin Cronbach’s Alpha değeri .830 olarak bulunmuştur. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler kapsamında; cinsiyet ve internet kullanım süresi sorulmuştur. İkinci bölümde ise öğrencilerin sanal zorbalık hakkındaki farkındalık durumlarını ölçen 12 maddelik bir ölçek kullanılmıştır. İkinci bölümde yer alan maddeler 1 puandan 5 puana doğru gidecek şekilde “Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Tamamen Katılıyorum” oluşmaktadır.

2.3. Verilerin Analizi

Anket verileri analiz edilirken SPSS programından faydalanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre tablolar oluşturulmuştur. Tablolardaki verilerden faydalanılarak yorumlar yapılmış ve alt problemlere cevaplar aranmıştır. Anketin ilk kısmında bulunan cinsiyet değişkeni olan kız grubuna 1.00, erkek grubunu ise 2.00 değerleri verilmiştir. İnternet kullanım sürelerinde ise 0-2 saate 1.00, 3-5 saate 2.00, 6-7 saate 3.00 ve 7 saatten fazla seçeneğine 4.00 değeri verilmiştir. Anketin ikinci bölümünde yer alan maddeler 1.00 değerinden 5.00 değerine gidecek şekilde “Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Tamamen Katılıyorum” şeklinde düzenlenmiştir.

Araştırmada elde edilen verilerin normal dağılıp dağılmadığına bakmak için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri yapılmıştır. Bu testler sonucunda p değeri .05’ten büyük olduğundan verilerin normal dağılıma sahip olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkeni ile sanal zorbalık hakkındaki farkındalık durumu arasındaki ilişkiyi yorumlamak için Independent-Samples T Test (Bağımsız Örneklem T Testi) analizi kullanılmıştır. İnternet kullanım süresi değişkeni ile sanal zorbalık hakkındaki farkındalık durumu arasındaki ilişkiyi incelemek için ise One-Way ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) analizi kullanılmıştır. Ayrıca anketin ikinci bölümündeki maddelerin tek tek analiz edilmesinde ise Correspondence Analysis (Uygunluk analizi) kullanılmıştır. Analizlerde aritmetik ortalamalar, standart sapmalar, t ve p değerleri hesaplanmış ve bu değerler ile değerlendirmeler yapılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği 4. sınıf öğrencilerinin sanal zorbalık hakkındaki farkındalık durumlarının farklı değişkenlere göre analizleri yer almaktadır.

3.1. Katılımcıların Sanal Zorbalık Hakkındaki Görüşlerine Genel Bir Bakış

Araştırmaya katılan öğrencilerin ankette yer alan sanal zorbalık hakkındaki farkındalık durumları ile ilgili görüşlerinin dağılımları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Öğrencilerin sanal zorbalık hakkındaki görüşleri ile ilgili dağılımlar

	\bar{x}	<i>Cevap Aralığı</i>
1. Öğrenciler elektronik ortamlarda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılmasıyla kasıtlı olarak, tekrarlanan ve başkalarına zarar verme amaçlı kötü niyetli davranışlara maruz kalırlar (sanal zorbalık).	3,88	Katılıyorum
2. Sanal zorbalık yalnızca yetişkinler tarafından yapılır.	2,28	Kararsızım
3. Erkeklerin sanal zorba olma ihtimalleri kadınlara oranla daha fazladır.	3,22	Katılıyorum
4. Çocukların sanal zorbalık davranışlarına maruz kalma olasılığı düşüktür.	2,52	Kararsızım
5. Sanal zorba, kişisel bilgisayar, e-posta adresi ya da özel bilgileri ele geçirir.	3,72	Katılıyorum
6. Sanal zorba başkalarına kasıtlı olarak virüslü e-posta iletiler yollar.	3,74	Katılıyorum
7. Sanal zorba internet üzerinden iletişim araçlarıyla (konuşma odaları, anlık ileti, e-posta vb gibi) ya da telefon ile aşağılama, küfretme, tartışma veya tehdit etme davranışlarında bulunur.	3,76	Katılıyorum
8. Sanal zorba başkalarının itibarını zedeleyecek dedikodular ve söylentiler çıkarır.	3,66	Katılıyorum
9. Zarar vermek istediği kişiye ait özel bilgileri, görüntü ve resimleri izinsiz olarak başkalarıyla paylaşır.	4	Katılıyorum
10. Zarar vermek istediği kişiye ait özel bilgileri, görüntü ve resimleri şantaj yapmak için kullanır.	3,84	Katılıyorum
11. Bir bireyin hesabının şifresini ele geçirerek hesap sahibinin başkalarıyla olan ilişkilerine zarar verir.	3,86	Katılıyorum
12. Elektronik ortamda, diğerler kullanıcılarla birlik olup istemedikleri bir kişiyi gruptan dışlayabilir ya da ortamı terk etmeye zorlar.	3,62	Katılıyorum

Sanal Zorbalık Farkındalık anketi maddeleri analiz sonuçlarına göre araştırmaya katılan ortaokul öğrenci velileri anket maddelerine "Kararsızım" ve "Katılıyorum" aralığına denk gelen cevaplar vermişlerdir. Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin, elektronik ortamlarda sanal zorbalığa maruz kalabileceklerini düşündükleri söylenebilir ($\bar{x}=3,88$). Ayrıca sanal zorbalık kavramının yalnızca yetişkinler tarafından yapıldığını düşünmedikleri söylenebilir ($\bar{x}=2,28$). Öğrencilerin, erkeklerin sanal zorba olma ihtimalinin yüksek olduğunu düşünmelerine olan yakınlık ($\bar{x}=3,22$), araştırmaya katılan kız ve erkek sayılarının eşit olduğu düşünüldüğünde önemli bir bulgudur. Ayrıca "Zarar vermek istediği kişiye ait özel bilgileri, görüntü ve resimleri izinsiz olarak başkalarıyla paylaşır." maddesine öğretmen adaylarının çok yüksek oranda ($\bar{x}=4$) "Katılıyorum" cevabı verdikleri görülmüştür. Analiz sonuçları, öğretmen adaylarının sanal zorbalık konusunda farkındalık sahibi olduklarını göstermektedir.

Öğrencilerin anketin kalan sorulara verdikleri cevaplar ışığında, sanal zorbalık konusunda bilinçli oldukları yorumu yapılabilir. Ayrıca sanal zorbalık konusunda öğrenciler, kişisel hesaplarının zarar görebileceği, bunların aleyhlerine kullanılabileceğine dair düşüncelere sahip oldukları söylenebilir.

3.2. Sanal Zorbalık Hakkındaki Farkındalık Durumu ile Cinsiyet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 3. Cinsiyete göre analiz sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	t	p
Kız	25	44,36	6,26	2,539	,014
Erkek	25	39,84	6,32		

Tablo 3 incelendiğinde, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği 4. Sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri ile sanal zorbalık konusundaki farkındalık durumları arasında istatistiksel olarak kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık görülmektedir [$t=2,539$; $p<,05$].

3.3. Sanal Zorbalık Hakkındaki Farkındalık Durumu İle İnternet Kullanım Süreleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 4. İnternet kullanım sürelerine göre analiz sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	p
Gruplar arası	249,66	3	83,22	2,008	,126
Grup içi	1906,84	46	41,46		
Toplam	2156,500	49			

Tablo 4 incelendiğinde, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği 4. Sınıf öğrencilerinin internet kullanım süreleri ile sanal zorbalık konusundaki farkındalık durumları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F=2,008$; $p>,05$].

Araştırma kapsamında sonuçlar değerlendirildiğinde, kız ve erkek grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Bu süreçte elde edilen bir diğer sonuçta internet kullanım süresi ile sanal zorbalık hakkındaki farkındalık durumu arasında anlamlı bir fark olmadığıdır.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Yapılan bu araştırma ile Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) bölümü 4. sınıf öğrencilerinin sanal zorbalık hakkındaki farkındalık durumları farklı değişkenlerce incelenmiştir. Analiz sonuçları, öğretmen adaylarının sanal zorbalık konusunda farkındalık sahibi olduklarını göstermiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre cinsiyet ile sanal zorbalık hakkındaki farkındalık durumunun anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Bu anlamlı ilişki daha önce yapılan bazı araştırmaları (Dılmaç, 2009; Gezgin ve Çuhadar, 2012; Yılmaz, 2010; Antoniadou vd., 2016; Peker vd., 2012; Horzum ve Ayas, 2013; Peker, 2015; Dalmaç vd., 2016; Akbulut vd., 2010) desteklemesi açısından önemlidir. Buna rağmen bazı araştırmalarda (Yenilmez ve Seferoğlu, 2013; Baker ve Tanrıku, 2010; Mishna vd., 2012; Ayas ve Horzum, 2011) sanal zorbalık hakkındaki farkındalık ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı ilişkinin olmadığı saptanmıştır. Bundan dolayı bu araştırmalara zıt sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, internet kullanım süresi ile sanal zorbalıkla ilgili farkındalık durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu sonuç daha önce yapılan bazı araştırmaları (Ozdamlı vd., 2011) desteklemesi açısından önemlidir. Ancak bazı araştırmalar (Peker, 2015; Dalmaç vd., 2016) internet kullanım süresi ile öğrencilerin sanal zorbalıkla ilgili farkındalık durumu arasında anlamlı bir farklılık olmadığını saptamıştır.

Bu araştırma Dokuz Eylül Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği 4. sınıfında bulunan 50 öğrenci ile sınırlıdır. Araştırmacıların, sanal zorbalık farkındalık durumunu daha fazla değişken çerçevesinde incelenmesi ile daha detaylı sonuçlara ulaşabileceği düşünülmektedir. Bu değişkenlere internet kullanım amaçları, katılımcıların sosyo-ekonomik durumu, diğer bölümlerin sanal zorbalık hakkındaki farkındalık düzeyleri gibi değişkenler eklenebilir. Ayrıca bu araştırmayı üniversite öğrencilerinin dışında lise, ortaokul ve ilköğretim düzeyinde yapma gerekliliğini de göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü internet kullanım yaşının azalması sanal zorbalık hakkındaki farkındalık durumunun önemini sadece yetişkinler için gerekli olmadığını da göstermektedir. Bunun ebeveynler için de önemli sonuçlar göstereceği düşünülmektedir. Ayrıca Bu araştırmada veriler nicel ölçme aracı olan anketle elde edilmiştir. İleride yapılacak benzer çalışmaların nitel veriler ile de desteklenmesi önerilmektedir.

Bu sonuçlar ışığında bu araştırma gelecek nesilleri yetiştirme görevini devam ettirecek olan Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri (BÖTE) bölümü öğrencilerine yeni sorumluluklar yüklemesi açısından önemlidir. Bu sorumluluk sanal zorbalık hakkında öğrencilerin ve ailelerinin farkındalıklarını arttırmaya yönelik çalışmaların yapılmasıdır. Ayrıca bilinçli internet kullanımı hakkında eğitim müfredatına eklemeler ve sosyal aktiviteler ile öğrencilerin aidiyet duygularının artırılması ise eğitim yöneticilerine düşen görevlerdir.

Investigation According to Different Variables of Awareness about Cyber Bullying of Computer Education and Instructional Technology Teaching Department of 4th Grade Students

Extended Abstract

Purpose and significance: Nowadays, the internet is one of the essentials of our lives. People use the internet for communicating with each other, studying and having fun in their daily life. Due to developing technology, people have been increasingly started to transfer their personal lives from reality to the virtual environment. In 2016 (April) while the number of active users of Facebook is up to 1.609 billion, Twitter's is up to 325 million (Webtutes, 2016). A large group of people have been used the Internet to make life easier, on the other hand some has began to used as a tool of crime. So it has created a new concept in the crime literature "Cyber bullying".

The aim of this research is to investigate of awareness level of Computer Education and Instructional Technologies teachers of 4th grade students about cyber bullying. For this purpose, the main problem will be solved by seeking the sub-problems related to main problem.

Problem statement: How much do Computer Education and Instructional Technologies Teachers of 4th grade students aware of current situation of cyber bullying?

The sub-problems:

1. What do Computer and Instructional Technology Teachers of 4th grade students think about cyber bullying?
2. Is there any significant relationship between cyber bullying and gender of students?
3. Is there any significant relationship between cyber bullying and usage time of the internet?

Method: The study was carried out with survey method with 50 volunteers whom are Computer Education and Instructional Technology teachers from a university. Easy accessible sampling was chosen in accordance with research purpose. The survey was performed to 4th grade students of Dokuz Eylül University.

Teachers' Views on Cyber Bullying Survey which is developed by Yenilmez & Seferoğlu (2013), was used. The data gathered during the study was analyzed by using the SPSS 23.0 program. In the analysis of the data, Independent-Samples T Test and One-Way ANOVA were used. The internal consistency coefficient of the survey, which was calculated by using Cronbach Alpha Coefficient, was found to be 0,83.

Results: In total 50 Computer Education and Instructional Technology teacher candidates were participated in the study, 50 % was male, 50 % was female, 8 % was used internet for 0 or 2 hours in a day, 12 % was for 3 or 5 hours, 64 % was for 6 or 7 hours and 8 % was more than 7 hours. It was found that there was a significant relationship between gender and awareness of cyber bullying. Moreover, there was no significant relationship between awareness of cyber bullying and internet usage time.

Discussion and Conclusions: According to the results, it was found that there was a significant relationship between gender and awareness of cyber bullying. This was consistent with previous research (Dilmaç, 2009; Gezgin and Çuhadar, 2012; Yılmaz, 2010; Antoniadou et al., 2016; Peker et al., 2012; Horzum and Ayas, 2013; Peker, 2015; Dalmaç et al., 2016; Akbulut et al., 2010). Like any research study, this study has limitations. For example, the data were collected from a university; we need to be cautious when generalizing the findings to other universities.

Keywords: Cyber Bullying, Awareness, Computer Education and Instructional Technologies Teacher

Kaynaklar

- Akbaba, S., ve Eroğlu, Y. (2013). İlköğretim öğrencilerinde siber zorbalık ve mağduriyetin yordayıcıları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 105-121.
- Akbulut, Y., Sahin, Y. L., & Eristi, B. (2010). Cyberbullying victimization among Turkish online social utility members. *Educational Technology & Society*, 13(4), 192-201.
- Akca, E., Sayımer, İ. ve Ergül, S. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımları Ve Siber Zorbalık Deneyimleri: Ankara Örneği. *Global Media Journal TR Edition*, 5 (10), 71-86.
- Antoniadou, N., Kokkinos, C. M., & Markos, A. (2016). Possible common correlates between bullying and cyber-bullying among adolescents. *Psicología Educativa*, 22(1), 27-38.
- Arıcak, O.T. (2009). "Psychiatric Symptomatology as a Predictor of Cyberbullying Among University Students", *Eurasian Journal of Educational Research*, 34, p. 167-184.
- Arıcak, T., Siyahhan, S., Uzunhasanoglu, A., Saribeyoglu, S., Ciplak, S., Yilmaz, N., & Memmedov, C. (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents. *Cyberpsychology & behavior*, 11(3), 253-261.
- Ayas, T., & Horzum, M. B. (2011). Exploring the teachers' cyber bullying perception in terms of various variables. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(2), 619-640.
- Aydoğan, D., Dilmaç, B., ve Deniz, M. E. (2009). İlköğretim öğrencilerinde sosyal destek ve siber zorbalığın incelenmesi. 18. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 1-3 Ekim, İzmir.
- Baker, Ö. E., & Tanrikulu, İ. (2010). Psychological consequences of cyber bullying experiences among Turkish secondary school children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 2771-2776.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Çelik, A., Çelen, F. K., ve Seferoğlu, S. S. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Sanal Zorbalık ve Sanal Mağduriyet Durumlarının İncelenmesi. *Akademik Bilişim 2015*, 4-6 Şubat /Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Dalmaç Polat, Z. ve Bayraktar, S. (2016). Ergenlerde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 4 (1), 115-132.
- Dilmaç, B. (2009). Psychological Needs as a Predictor of Cyber Bullying: A Preliminary Report on College Students. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 9(3), 1307-1325.
- Gezgin, D. M. & Çuhadar, C. (2012). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin siber zorbalığa ilişkin duyarlılık düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 2 (2), 93-104.
- Horzum, M. B., & Ayas, T. (2013). Rehber öğretmenlerin sanal zorbalık farkındalık düzeyinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28-3).
- Karabacak, K., Öztunç, M., Eksioğlu, S., Erdoğan, D. G., Yar, S., Ekenler, D., & Selim, K. (2015). Determination of the Level of Being Cyber Bully/Victim of Eighth Grade Students of Elementary Schools. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 176, 846-853.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (28. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kokkinos, C. M., Baltzidis, E., & Xynogala, D. (2016). Prevalence and personality correlates of Facebook bullying among university undergraduates. *Computers in Human Behavior*, 55, 840-850.
- Mishna, F., Khoury-Kassabri, M., Gadalla, T., & Daciuk, J. (2012). Risk factors for involvement in cyber bullying: Victims, bullies and bully-victims. *Children and Youth Services Review*, 34(1), 63-70.
- Ozdamli, F., Hursen, C., & Ercag, E. (2011). Is Bullying changing shape?. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 2510-2514.
- Pamuk M. ve Bavlı Bünyamin (2013). Ergenlerin Sanal Zorbalıklarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 321-338.
- Peker, A. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Statülerini Yordayan Risk Faktörlerinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 40(181).
- Peker, A., Eroğlu, Y., ve Çitemel, N. (2012). Boyun eğici davranışlar ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkide cinsiyetin aracılığının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 205-221.
- Şahin, M., Sarı, S. V., Özer, Ö., ve Er, S. H. (2010). Lise öğrencilerinin siber zorba davranışlarda bulunma ve maruz kalma durumlarına ilişkin görüşleri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 257-270.
- Webtures (2016). Sosyal Medya Kullanıcıları 2016 İstatistikleri. [Çevrim-içi: <https://www.webtures.com.tr/blog/sosyal-medya-kullanicilari-2016-istatistikleri/>] Erişim tarihi: 18 Ağustos 2016.
- Yenilmez, Y., ve Seferoğlu, S. S. (2013). Sanal Zorbalık ve Öğretmenlerin Farkındalık Durumlarına Bir Bakış. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 420-432.
- Yılmaz, H. (2010). An examination of preservice teachers' perceptions about cyberbullying. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 6 (4), 263-270.